



SYSTEMAATTINEN KIRJALLISUUSKATSAUS

Kasvun tuki tuottaa systemaattisia kirjallisuuskatsauksia lapsille, nuorille ja lapsiperheille suunnatuista psykososiaalisista menetelmistä.

Lisätietoja arvioinnista verkkosivuilta kasvuntuki.fi.

Kokonaisarvio

3/5

kohtalainen dokumentoitu näyttö

Lapset pois eroriidoista -ryhmämenetelmä (No Kids in the Middle)

Menetelmä lasten hyvinvoinnin vahvistamiseksi korkean konfliktin eroperheissä (1.arvio)

TIIVISTELMÄ

Ilmiöt: Vanhemmuustaidot

Johdanto: Tutkimukset ovat osoittaneet, että vanhempien väliset jatkuvat konfliktit vaikuttavat haitallisesti lasten hyvinvointiin. Lapset pois eroriidoista -menetelmää käytetään konfliktituneissa eroissa. Menetelmän tavoitteena on muuttaa lapsia vahingoittava elämäntilanne turvallisemmaksi vähentämällä vanhempien välistä konfliktia, heidän negatiivista ja vihamielistä asennoitumista toisiinsa sekä sosiaalisen verkoston paheksuntaa entistä kumppania kohtaan. (Visser & Van Lawick, 2021).

Tutkimuskysymys: Onko Lapset pois eroriidoista -menetelmällä vaikuttavuutta 4–18-vuotiaiden lasten hyvinvoinnin edellytysten turvaamiseksi konfliktituneissa erotilanteissa suomalaisessa kontekstissa?

Aineisto ja menetelmät: Kirjallisuushaku tehtiin kartoitettaville kirjallisuuskatsauksille tyypillisellä Population, Concept, Context (PCC) -hakustrategialla kohdistuen kysymykseen: Mitä tutkimusta Lapset pois eroriidoista -menetelmästä (*No Kids in the Middle*) on tehty. Hakusanoina käytettiin: P = Korkean konfliktin eroperheet, joissa on 4–18-vuotiaita lapsia, C = No Kids in the Middle (Lapset pois eroriidoista), C = terveydenhuolto, sosiaalihoito, kolmas sektori. Ensisijaisena kiinnostuksen kohteena haussa olivat menetelmästä tehdyt vaikuttavuustutkimukset, joskin mukaan otettiin myös muilla asetelmilla tehtyjä tutkimuksia. Systemaattinen haku tehtiin kuuteen tietokantaan: MEDLINE, APA PsycInfo, CINAHL, ERIC, Web of Science ja Scopus ja sitä täydennettiin manuaalisella haulla.

Tulokset: Arvion mukaan Lapset pois eroriidoista -menetelmän kuvaus ja teoreettinen peruste ovat riittäviä. Kirjallisuushaussa löytyneet kolme artikkelia olivat pohjoismaiden ulkopuolisia alankomaalaisia ja brittiläisiä vaikuttavuustutkimuksia. Lapset pois eroriidoista -menetelmästä ei löytynyt suomalaisia tai pohjoismaisia vaikuttavuustutkimuksia, mutta alankomaalaisen kartoittavan vaikuttavuustutkimuksen (Lange ym., 2023) mukaan alustavat tulokset ovat lupaavia. Sen mukaan vanhemmat pystyvät etenemään rinnakkaisvanhemmuuteen, jossa on aiempaa vähemmän konflikteja ja sosiaalisen verkoston paheksuntaa, vaikka he eivät muuttaneet käsitystään ex-kumppanin käyttäytymisestä.

Kokonaisarvio: Lapset pois eroriidoista -menetelmällä on vähäinen dokumentoitu näyttö (3/5) suomalaisessa kontekstissa. Sen vaikuttavuudesta ei ole suomalaista tai pohjoismaista vaikuttavuusnäyttöä, mutta alankomaalaisen kartoittavan vaikuttavuustutkimuksen (Lange ym., 2023) mukaan alustavat tulokset ovat lupaavia. Menetelmän vaikuttavuudesta tarvitaan lisätutkimusta. Menetelmän implementointivalmius ja -tuki menetelmän näkökulmasta toteutuu alle kolmasosassa (3/10) osa-alueista.



Menetelmää koskevat yksityiskohdat on tarkistettu menetelmää käyttävällä kentän ammattilaisella ja menetelmän koulutuksia järjestävän tahon, Dialogic Oy:n edustajalla.

Lapset pois eroriidoista -menetelmä

Kohderyhmä: Konfliktituneen eron (*high conflict divorces*) keskellä elävät vanhemmat ja heidän 4–18-vuotiaat lapsensa.

Toteutus: Vanhemmille ja lapsille on omat ryhmänsä, jotka kokoontuvat samanaikaisesti kahdeksan kertaa. Kahden tunnin pituisia ryhmätapaamisia on noin joka toinen viikko. Osapuolten sosiaalinen verkosto aktivoidaan mukaan verkostoinfon ja kotitehtävien kautta.

Ilmiön kuvaus ja menetelmän tavoitteet: Menetelmän tarkoituksena on turvata lasten hyvinvointia haastavissa erotilanteissa. Työskentelyn fokus on vanhempien välisen vihamielisen kommunikaation vähenemisessä ja lapselle turvallisen rinnakkaisvanhemmuuden mahdollistamisessa. Tavoiteltu muutos tapahtuu siis ensisijaisesti aikuisissa.

Vasteet: Vanhempien välisen konfliktituneen eron rauhoittaminen lasten ja nuorten turvallisten kasvuolosuhteiden varmistamiseksi.

Menetelmän kotipesä ja implementointi:

Menetelmällä ei tällä hetkellä ole Suomessa virallista kotipesää, josta käsin sitä pyrittäisiin levittämään ja juurruttamaan. Dialogic Oy järjestää menetelmäkoulutusta.



JOHDANTO

Menetelmän tausta

Lapset pois eroriidoista -menetelmä on kehitetty Hollannissa, ja siihen johti kaksi käytännön työstä noussutta huomiota. Ensimmäinen huomio oli se, että vuorovaikutusterapian tavallisesti tehokkaat keinot eivät toimineet vaikeasti konfliktoituneiden erojen osapuolten kanssa työskennellessä. Näissä tapauksissa epäluottamus, voimakas epäluuloisuus ja puolustava asenne muodostivat esteitä turvalliselle terapeutiselle suhteelle, mikä on välttämätöntä tehokkaalle psykoterapialle. Terapiatapaamisissa käsiteltävät asiat olivat lisäksi vahvasti kietoutuneet juridiisiin prosesseihin. Toinen huomio liittyi lasten auttamiseen konfliktoituneissa eroissa (*high conflict divorces*). Lapsilla oli monia vaikeasta tilanteesta johtuvia oireita, joita ei voitu terapiassa helpottaa, jos vanhempien välinen konflikti jatkui ennallaan. Näiden huomioiden äärellä hollantilaiset terapia- ja koulutuskeskukset *Lorentzhuys ja Children's Trauma Centre of Kenter Jeugdhulp* KJTC löysivät toisensa alkuvuodesta 2012 ja alkoivat kehittää ohjelmaa korkean konfliktin eron vanhemmille ja heidän lapsilleen (Visser & Van Lawick, 2021). Suomessa Dialogic Oy tilasi kolmipäiväisen menetelmäkoulutuksen Suomeen kesällä 2017 ja ensimmäinen ryhmä käynnistyi syksyllä 2018.

Menetelmän kuvaus

Menetelmän kuvaus pohjautuu käsikirjan englanninkieliseen painokseen vuodelta 2021 sekä materiaaleihin ja kommentteihin, jotka on saatu Suomessa menetelmän ohjaajia kouluttavalta Dialogic Oy:ltä. Lisäksi menetelmää kuvataan menetelmästä tehtyjen ja tässä katsauksessa laadullisesti arvioitavien tutkimusten avulla. Tietoja on täydennetty menetelmää Suomessa käyttävän kentän ammattilaisen tiedoksiannolla.

Kohderyhmä

Menetelmän kohderyhmänä ovat konfliktoituneen eron keskellä elävät vanhemmat ja heidän 4–18-vuotiaat lapsensa. Suomessa kuitenkin on ensimmäisten ryhmäkokemusten jälkeen alettu markkinoimaan ryhmää 5–18-vuotiaille. Menetelmää ei voi käyttää, jos

- eroon ja huoltajuuteen liittyviä oikeudellisia prosesseja on käynnissä
- vanhemmat eivät sitoudu osallistumaan kaikkiin tapaamisiin
- vanhempien välisessä suhteessa on fyysistä väkivaltaa
- jommallakummalla vanhemmista on vakava päihderiippuvuus
- jompikumpi vanhemmista on psykoottinen tai ei pysty säätelemään tunteitaan niin, että kykenisi ryhmätilanteissa välttämään kontrolloimattoman suuttumisen.

Toteutus

Kuuden eronneen perheen vanhemmat ja heidän 4–18-vuotiaat lapsensa muodostavat aikuisten ja lasten ryhmät, jotka kokoon-tuvat samanaikaisesti kahdeksan kertaa. Kahden tunnin pituisia ryhmätapaamisia on noin joka toinen viikko. Ryhmiä edeltävät perhekohtaiset infotapaamiset vanhemmille sekä kaikkien perheenjä-senten yhteiset tutustumistapaamiset. Ryhmätyöskentelyä tukevat verkostotapaamiset ja aikuisille annettavat kotitehtävät. Menetel-män läpikäyminen kestää neljästä kuuteen kuukautta.

Strukturoidussa menetelmässä on 12 eri vaihetta, joiden sisältö ja kotitehtävät on kuvattu oheisessa tietolaatikossa. Ryhmäkerroilla ovat mukana kaikki vanhempien ja lasten ryhmien osallistujat ja kaikki neljä työntekijää sekä mahdolliset avustajat.

Lasten ryhmässä työntekijät kuuntelevat lapsia ja tukevat heitä muodostamaan yhtenäisen tarinan elämästään ja vanhempien avioerosta. Kyseessä ei ole varsinainen terapiaryhmä, vaan lapsille luodaan keskustelumahdollisuuksia ja ymmärrystä erotilanteesta teemojen avulla. Tällä tavoin lapset voivat käsitellä vanhempien konfliktin aiheuttamaa stressiä paremmin. Jos vanhemmat onnis-tuvat vähentämään tai lopettamaan taistelunsa ja luomaan rauhallisen ja turvallisen ympäristön lapselleen, lapsen muodostama elämäntarina voi myös auttaa häntä käsittelemään mahdollisia traumaattisia kokemuksiaan. Jos lapset eivät ole valmiita käsittelemään vanhempien avioeroa puhumalla, piirtämällä, leikkimällä tai muunlaisella ilmaisemisen tavalla, menetelmä ei sitä edellytä.

Ilmiön kuvaus

Konfliktoituneilla eroilla viitataan tilanteisiin, joissa eronneiden vanhempien riita on pitkäaikainen ja syvä, jossa he tuntevat vihaa ja epäluottamusta toisiaan kohtaan sekä heikentävät ja sabotoivat toistensa roolia vanhempina. Konfliktoituneisiin eroihin liittyy vakavia lapsen kasvua, kehitystä ja turvallisuutta vaarantavia tekijöitä (Van der Val, 2019.)

”Konfliktoituneilla eroilla viitataan tilanteisiin, joissa eronneiden vanhempien riita on pitkäaikainen ja syvä, jossa he tuntevat vihaa ja epäluottamusta toisiaan kohtaan sekä heikentävät ja sabotoivat toistensa roolia vanhempina.”

Menetelmässä määritellään konfliktoituneille eroille kuusi piirret-tä, jotka liittyvät ja vaikuttavat toisiinsa. Piirteistä muodostetaan kokonaisuus konfliktoituneiden erojen dynamiikasta ja etenemisestä.

Konfliktoituneiden erojen keskeiset piirteet

1. **Toisen osapuolen mustamaalaaminen (*demonizing*)**, mikä aiheuttaa jatkuvaa stressiä ja tunnereaktioita.
 - Stressi, eskaloituvat konfliktit ja vahingolliset vuoro-vaikutustavat ovat hallitsevia, eivätkä osapuolet löydä oman kapean käsityksensä rinnalla tilaa kuuntelulle, myötätunnolle tai dialogille.
2. **Sosiaalisten verkostojen aktiivinen rooli**
 - Tilanteessa eivät taistele vain eroavat henkilöt, vaan ennemminkin kaksi joukkuetta, johon lapset, isovanhemmat, uudet kumppanit, sukulaiset ja ystävät sekä eri viranomaiset ovat jakautuneet.

taulukko jatkuu seuraavalla sivulla



3. Kiistely erotarinasta ja tavoitteista

- Erotarina muuttuu jatkuvasti ja kehittyi ristiriitaisiksi näkemyksiksi toiveista, tavoitteista ja ratkaisumahdollisuuksista.

4. Lasten putoaminen tutkan ulkopuolelle

- Lasten kehitys ja hyvinvointi jäävät aikuisten riidan selvittämisen jalkoihin sekä perhepiirissä että ammattilaisten keskuudessa.

5. Voimattomuuden tunne

- Kaikki osapuolet, niin lapset ja aikuiset perhepiirissä kuin ammattilaisetkin, tuntevat voimattomuutta asian äärellä.

6. Jämähäntänyt siirtymä

- Siirtymää yhdessä elämisestä erillään elämiseen ei tapahdu, vaan vanhemmat vaikuttavat edelleen toistensa elämään tavalla tai toisella. Konfliktoitunut ero on epäonnistunut ero.

Koska vanhemmat eivät usein huomaa konfliktinsa vaikutusta lapsiin – tai jos he ovat välinpitämättömiä sen suhteen – voidaan konfliktoituneita eroja pitää lapsiin kohdistuvana henkisen väkivallan muotona. Niissä toistuvat väkivallalle tyypilliset piirteet, kuten altistuminen nöyryytykselle, sanalliselle väkivallalle, pelottelulle, sosiaaliselle eristämiseksi, uhkailulle ja hylkäämiselle, sekä lapsen tarpeisiin vastaamisen laiminlyönti.

Lapset kärsivät vanhempien keskinäisistä taisteluista riippumatta siitä, asuvatko vanhemmat yhdessä vai erillään. Vanhempiensa taisteluiden keskellä elävät lapset voivat tuntea surua, ahdistusta, vihaa ja voimattomuutta. Tilanteen pitkittyessä lapset saattavat traumatisoitua ja heille voi kehittyä erilaisia psykososiaalisia ongelmia, jotka voivat ilmetä esimerkiksi keskittymisvaikeuksina, yliaktiivisuutena, somaattisina oireina, masennuksena, yksinäisyytenä, oppimisvaikeuksina, itsemurhayrityksinä sekä aggressiivisena käytöksenä. (Visser & Van Lawick, 2021 ja Laajasalo, 2021)

Menetelmän tavoitteet

Menetelmän tavoitteena on muuttaa lapsia vahingoittava konfliktoitunut elämäntilanne turvallisemmaksi kasvuolosuhteeksi auttamalla vanhempia muuttamaan ajatteluaan ja käyttäytymistään. Lasten toivomuksena yleensä on, että vanhemmat lopettaisivat toistensa syyttelyn ja mustamaalaamisen, heidän huomionsa keskittyisi lapsiin ja vanhemmat kohtelisivat toisiaan ystävällisesti. (Visser & Van Lawick, 2021)

Vasteet

Päävaste lasten turvallisten kasvuolosuhteiden varmistamisessa on eroavien tai eronneiden vanhempien välisen konfliktitilanteen rauhoittaminen. Se näkyy

- Kaikenlaisten konfliktien määrän vähenemisenä
- Nimenomaan rinnakkaisvanhemmuuteen eli lapseen liittyvien konfliktien vähenemisenä

- Toisen vanhemman käyttäytymisen vihamielisen tulkinnan (*hostile attributions*) vähenemisenä (Visser & Van Lawick, 2021)

Toissijaisina vasteina ovat muutokset lasten kokemassa hyvinvoinnissa ja pärjäävyydessä sekä riittävän vakaa tilanne lasten terapian aloittamiseksi, jos sellaiselle on tarvetta.

Keinot

Vertaisryhmä antaa mahdollisuuden katsoa ja reflektoida omaa tilannetta muiden vastaavanlaisten tilanteiden kautta, mikä on usein helpompaa kuin oman konfliktitilanteen avoin tarkastelu. Toisten kautta on mahdollista myös oppia omasta tilanteesta ja rakentaa tapoja kohentaa sitä. Muutosta haetaan kokemuksen kautta: tiedon antamisen ja keskustelun lisäksi menetelmän olennaisena keinona on toisen asemaan asettumisen harjoitukset. Eroperheen verkostot aktivoidaan mukaan tukemaan muutosprosessia.

Keskeiset elementit ja joustavuus

Käsikirja nimeää kuusi menetelmän keskeistä elementtiä.

Menetelmän periaatteet

1. **Asenne:** menetelmän aikana opetellaan uutta asennetta
2. **Yhteisö:** työskennellään yhdessä ryhmässä ja yhteisöjen kanssa
3. **Lapset:** huomio on lapsissa ja lapsiin vaikuttavassa vanhempien vuorovaikutuksellisessa tilassa (*interspace*)

Menetelmän sisältö

4. **Irti päästäminen:** eron ja vanhempien erilaisuuden hyväksyminen. Tapahtuneen tragedian hyväksyminen, surun käsittely, kyky sietää epävarmuutta ja luopua hallinnan illuusiosta.
5. **Haitalliset kommunikaatiomallit:** tunnistaminen ja sitä kautta niiden vähentäminen. Haavoittuvuuden kehän (*vulnerability cycle*) ymmärtäminen ja tunnesäätelyn opettelu.
6. **Muuttuminen kokemuksen kautta:** oppiminen toiminnan, tarinoiden ja toisen aseman kokeilemisen herättämien tunteiden kautta.

Menetelmä on kuvattu niin, että sen rakenne ja keskeiset elementit ovat selkeitä, mutta myös niin, että menetelmässä jää tilaa soveltaa sitä kulloisenkin ryhmän tilanteen ja tarpeiden mukaan. (Visser & Van Lawick, 2021)

Toisaalta käsikirjan loppusanoissa todetaan, että menetelmä on jatkuvasti kehittyvä. Jokaiseen käsikirjan painokseen on tehty muutoksia, jotka perustuvat menetelmän käyttäjien huomioihin -, vanhempien ja lasten kokemuksiin sekä menetelmästä tehtävään tutkimukseen. Tärkeät muutokset ilmoitetaan ja viestitään menetelmän kehittäjän [verkkosivuilla](#). Käsikirjan uusissa painoksissa kuvataan tehdyt muutokset.



Lapset pois eroriidoista -ryhmämenetelmän rakenne*

Infotapaaminen (Intake 1)	<p>Osallistujat: Yhden eronneen perheen molemmat vanhemmat ja kaksi työntekijää.</p> <p>Sisältö: Käydään läpi ryhmän perusidea, käytännön asiat, edellytys sitoutumiseen ja siihen, ettei ole oikeusprosesseja käynnissä. Kerrotaan myös muut poissulkukriteerit: päihteet, fyysinen väkivalta. Ei käydä vanhempien välisiä keskusteluja. Painotetaan, että kaikki tehdään lasten hyväksi. Vanhemmat ilmoittavat sovituksen ajan kuluessa, lähtevätkö mukaan prosessiin.</p> <p>Kotitehtävä: Jos lähtevät, saavat sähköpostitse lasten tilanteesta kyselykaavakkeen, joka tuodaan täytettynä tutustumistapaamiseen.</p>
Tutustumis- tapaaminen (Intake 2)	<p>Osallistujat: Yhden eronneen perheen molemmat vanhemmat, lapset ja neljä työntekijää.</p> <p>Sisältö: Tutustutaan ryhmänohjajiin ja ryhmäpaikkaan. Aluksi kokoonnutaan kaikki yhteen, ja vanhemmilta kysytään lasten kuullen lupa siihen, että lapset saavat kertoa perheen tilanteesta työntekijöille. Sitten vanhemmat menevät kumpikin eri huoneeseen yhden ohjaajan kanssa, joka haastattelee vanhempaa hänen erokokemuksestaan. Lapset menevät kahden ohjaajan kanssa piirtämään heidän kahta kotiaan, kertomaan niistä ja tilanteestaan vanhempien kanssa. Lopuksi kaikki kokoontuvat taas yhteen.</p> <p>Kotitehtävä: Kannustetaan vanhempia pyytämään 2–3 ystävää, sukulaista, uusi kumppani tms. mukaan verkostoinfoon.</p>
Verkostoinfo	<p>Osallistujat: Yhden eronneen perheen molemmat vanhemmat ja heidän kutsumansa läheiset sekä neljä työntekijää. Lapset eivät ole mukana.</p> <p>Sisältö: Verkostolle kerrotaan ryhmän sisällöstä ja osallistujat saavat kirjoittaa nimettömästi kysymyksiä tilaisuuden aikana. Ei keskustelua tai osallistujien esittäytymistä.</p> <p>Kotitehtävä: Verkostolta pyydetään apua ryhmän onnistumiselle.</p>
1. Ryhmäkerta	<p>Sisältö: Vanhemmilla teemana haitalliset kommunikaatiomallit. Lapset keskustelevat kahdesta kodista ja aloittavat suunnitella vanhempien ryhmälle pidettävää esitystä, jossa he kertovat havainnoistaan hyvin menevistä asioista ja tunteistaan, kun vanhemmat riitelevät. Tunteiden tunnistamista ja nimeämistä sekä tunnetaitojen harjoittelua jatketaan ryhmäkertojen 2–5 aikana.</p> <p>Kotitehtävä: Kerro verkostolle tästä ryhmäkerrasta ja tunnistamistasi käyttäytymismalleista. Katso verkostosi kanssa lyhyt filmi korkean konfliktin eroista.</p>
2. Ryhmäkerta	<p>Sisältö: Aikuisilla kotitehtävien läpikäynti. Teemana lapsen roolin tarkastelu ja seuraukset lapsille. Lasten teemana on eroa edeltäneen yhden kodin ajan mukavien asioiden muistelu ja esityksen valmistelun jatkaminen.</p> <p>Kotitehtävä: Kirjoita erostasi tarina, joka sopisi lasten kuultavaksi, ja jossa et mustamaalaa toista vanhempaa. Älä lue tarinaa lapsille, vaan tuo se seuraavalle ryhmäkerralle.</p>
3. Ryhmäkerta	<p>Sisältö: Aikuisilla keskustelu osallistujien yrityksistä muuttaa tunnistettuja käyttäytymismalleja. Kirjoitettujen erotarinoiden lukeminen. Teemana trauma, konflikti ja stressijärjestelmä. Lasten teemana vanhempien väliset jännitteet ja lojaliteetti sekä esityksen valmistelun jatkaminen.</p> <p>Kotitehtävä: Keskustele verkoston kanssa tämän ryhmäkerran aiheista. Selosta heille, kuinka stressijärjestelmä toimii. Tämän lisäksi vanhempia pyydetään ottamaan seuraavalle kerralle mukaan kolme symbolia, jotka kuvaavat toisen vanhemman vanhemmuuden hyviä puolia.</p>
4. Ryhmäkerta	<p>Sisältö: Aikuisilla positiivisten muutosten tarkastelua ja kotitehtävästä keskustelua. Toisesta kunnioittavasti puhumisen harjoittelua kotitehtävänä mukaan otettujen esineiden kautta ja osallistujien omien teemojen käsittelyä, etsien vanhoihin pulmiin uusia ratkaisuja. Lasten teemana lasten reaktiot vanhempien välisiin jännitteisiin ja esityksen valmistelun jatkaminen.</p> <p>Kotitehtävä: Keskustele verkoston kanssa tämän ryhmäkerran aiheista. Kerro heille, mitä aiot yrittää muuttaa.</p>
5. Ryhmäkerta	<p>Sisältö: Tapahtuneista positiivisista muutoksista keskustelua. Osallistujien omien teemojen käsittely jatkuu, tarkastellen miten jämähtäneestä tilanteesta pääsee eteenpäin. Lasten teemana resilienssi ja esityksen valmistelun jatkaminen.</p> <p>Kotitehtävä: Keskustele verkoston kanssa positiivisista muutoksista.</p>

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla



6. Ryhmäkerta	Sisältö: Vanhemmat kuuntelevat lasten esityksen ja antavat siitä positiivista palautetta. Vanhemmat ja lapset siirtyvät omiin ryhmiin ja keskustelevat esityksen herättämistä ajatuksista ja tunteista. Kotitehtävä: Valmistele verkoston kanssa lapsille pidettävää puheenvuoroa.
7. Ryhmäkerta	Sisältö: Lapset kuuntelevat vanhempien esityksen. Vanhemmat ja lapset siirtyvät omiin ryhmiin ja keskustelevat esityksen herättämistä ajatuksista ja tunteista. Vanhemmat jatkavat myös omien teemojen käsittelyä ja lapset saavat kirjoittaa omille tärkeille ihmisilleen, esim. isovanhemmalle, kirjeen. Kotitehtävä: osallistujan työkirjasta
8. Ryhmäkerta	Sisältö: Vanhemmat arvioivat prosessin aikana tapahtunutta muutosta ja keskustelevat siitä, mitä lapset huomasivat muutoksesta. Keskustellaan myös jatkoavun tarpeesta. Lasten ryhmässä arvioidaan ryhmän toimintaa, lapset antavat selviytymisvinkkejä toisilleen ja lopuksi kaikki kiittävät ja hyvästelevät toisensa. Kotitehtävä: ei kotitehtävää.
Arviointi	Eronneen perheen molempien vanhempien, lasten ja sosiaalisen verkoston avainhenkilöiden kanssa käytävä arviointikeskustelu. (Suomessa järjestetyissä ryhmissä näitä perhekohtaisia tapaamisia ei ole järjestetty, on ollut vain yksi verkostotapaaminen ennen ryhmän alkua.)

* Rakenne pohjautuu käsikirjassa esiteltyyn rakenteeseen, jota on täydennetty arvioitavan artikkelin tiedoilla Englannin käytännöillä (Lange ym., 2023) sekä suomalaisen menetelmän ohjaajan tiedoksiintoon.

Ohjaajat

Menetelmän ohjaajilta edellytetään aiempaa systeemisen terapian koulutusta sekä koulutusta trauman ja stressireaktioiden tunnistamiseen ja hoitoon. Käsikirjassa korostetaan myös ohjaajilta vaadittavaa tuomitsematonta asennetta ja kykyä käsitellä vaikeita konflikteja uppoamatta niihin itse. Menetelmä toteutetaan - tiimityönä, jonka tarkoituksena on lisätä työntekijän turvallisuuden tunnetta ja antaa mahdollisuus keskinäiselle reflektoinnille.

Ohjaajien koulutus

Menetelmän käyttäminen edellyttää koulutusta, joka menetelmän käsikirjan mukaan koostuu kolmesta koulutuspäivästä, ja ensimmäisen ryhmän ohjauksen yhteydessä vähintään kuuden tunnin työnohjauksesta. Suomessa ohjaajien koulutus kestää kuusi päivää.

Opas ohjaajille

Suomessa käytetty menetelmäopas on englanninkielinen, eikä sitä ole käännetty suomeksi tai ruotsiksi.

Materiaalit menetelmän saajille

Käsikirjan liitteenä on menetelmän osallistujille lähetettävä osallistumiskutsu sekä heille annettavan loppuraportin esimerkkipohja. Menetelmään kuuluu vanhemmille annettava työkirja, jossa on kaikki ryhmien yhteydessä annettavat kotitehtävät ja lisätehtäviä. Menetelmän käsikirjassa sanotaan, että kaikkien osallistuvien vanhempien odotetaan käyttävän työkirjaa. Sitä ei kuitenkaan ole suomenkielisenä.

Menetelmän teoreettinen perusta

Käsikirjassa viitataan moniin eri teorioihin ja tutkimuksiin kuvattaessa konfliktituneiden erojen ilmiötä, menetelmän keskeisiä elementtejä ja rakennetta. Menetelmä perustuu konfliktiteorioihin, joita käsikirjassa avataan näin:

- Friedrich Glaslin Konfliktin tikapuut -eskalaatioteoria (*conflict escalation ladder*, Glasl, 1999) kuvaa konfliktien voimistumista kolmen vaiheen kautta. Ensimmäisessä, ns. rationaalisesa vaiheessa molemmat osapuolet pystyvät käsittelemään asioita asianmukaisesti ja sopimiselle on vielä tilaa. Jos ratkaisua ei löydy, konflikti voi siirtyä toiseen, ns. tunteelliseen vaiheeseen, jossa tunteet nousevat pintaan ja muita ihmisiä vedetään mukaan konfliktiin. Kaksi verkostoa asettuu toisiaan vastaan, eikä neutraali asema ole enää mahdollinen. Jos konflikti jatkuu, se voi johtaa taisteluun, vaiheeseen 3. Taistelevat osapuolet katkeroituvat, ja taistelu muuttuu yhä rajummaksi. Mukaan joutuneet osapuolet ovat lukittuneet kapeutuneeseen näkemykseensä, eivätkä enää kykene oman toimintansa arviointiin tai näkemään asioiden suhteellisuutta. Toisesta tulee vastustaja, joka on voitettava kaikin keinoin. Käsikirjan mukaan menetelmä keskittyy pääasiassa kolmannen tason konflikteihin, mutta sitä voidaan käyttää myös kakkostasolle kiinni jääneiden eroavien parien kanssa.
- Haavoittuvuuden kehä (vulnerability cycle, Scheinkman ja Fishbane, 2004) mallintaa, kuinka konfliktit usein eskaloituvat haavoittuvuuksien kautta. Henkilön haavoittuvuus – vaikka pelko hylätyksi tulemisesta – laukaisee suojautumiskeinona selviytymisstrategian, joka ilmenee sellaisena käytöksenä, joka osuu toisen osapuolen haavoittuvuuteen, mikä taas aktivoi hänet selviytymisstrategian tilaan. Tämä muodostaa negatiivisen kehän, josta on vaikea päästä irti.

Lisäksi menetelmä pohjautuu teorioihin, jotka selittävät, mitkä tekijät saavat ihmisen alttiiksi konflikteille. Käsikirja nostaa esiin mm. Siegelin kehityspsykologisen ja neurotieteellisen toleranssi-ikkuna-teorian (Siegel, 2012). Toleranssi-ikkuna voidaan ymmärtää ikään kuin henkilön emotionaaliseksi ja psyykkiseksi kapasiteetiksi,



joka määrittää sen, kuinka paljon stressiä tai traumaa henkilö voi kohdata ennen kuin hän alkaa kokea voimakkaita oireita tai reaktioita. Kun eroavat tai eronneet vanhemmat tuntevat olonsa uha-
tuiksi ja häiriytyiksi, he ajautuvat ulos toleranssi-ikkunastaan eli ke-
hyksistä, joissa he voivat hallita tunteitaan. Kun ihmiset poistuvat
toleranssi-ikkunastaan, he siirtyvät "selviytymistilaan". He alkavat
taistella, paeta tai jähmettyä, ja konfliktit eskaloituvat nopeasti.

Kustannukset

Saatavilla olevan materiaalin perusteella menetelmän käyttö ei
perustu lisenssimaksuihin. Menetelmän käytön kustannukset muo-
dostuvat työntekijöiden koulutuksesta menetelmään, neljän oh-
jaajan henkilöresurssista, sopivista ryhmätiloista ja ryhmäläisten
työkirjoista. Lapsiryhmän koosta riippuen myös avustava lasten-
hoidollinen resurssi voi olla tarpeen, ja siitä voi olla lisäkustannuk-
sia. Käsikirjan mukaan menetelmään osallistumisen maksullisuus
asiakkaille vaihtelee riippuen paikallisesta rahoitusmallista – käy-
tännössä siis siitä, onko menetelmän toteuttaja saanut toimintaan
rahoitusta julkiselta sektorilta tai kehittämisavustuksena.

Tutkimuskysymys

Onko Lapset pois eroriidoista -menetelmällä vaikuttavuutta
4–18-vuotiaiden lasten hyvinvoinnin edellytysten turvaamiseksi
konfliktoituneissa erotilanteissa suomalaisessa kontekstissa, niin
että eroavien tai eronneiden vanhempien välinen konfliktitilanne
rauhoituu, jolloin kasvuolosuhteet muuttuva turvallisemmiksi?

AINEISTO JA MENETELMÄT

Kirjallisuushakua ohjasi kysymys: Mitä tutkimusta Lapset pois ero-
riidoista (*No Kids in the Middle*) -menetelmästä on tehty?

Hakustrategia ja tiedonlähteet

Hakustrategian muodostamisessa käytettiin kartoittaville kirjal-
lisuuskatsojille tyypillistä Population, Concept, Context (PCC)
-strategiaa (Peters ym., 2020), jossa:

P = Korkean konfliktin eroperheet, joissa on 4–18-vuotiaita lapsia
C = No Kids in the Middle (Lapset pois eroriidoista)
C = terveydenhuolto, sosiaalihuolto, kolmas sektori

Kiinnostuksen kohteena ovat ensisijaisesti vaikuttavuustutki-
mukset, joiden tuloksissa on raportoitu muuttujia lasten hyvin-
voinnin edellytysten turvaamiseksi konfliktoituneissa erotilan-
teissa (esim. vanhempien välisten konfliktien määrä). Mukaan
otetaan kuitenkin myös muilla asetelmilla tehtyjä tutkimuksia
kuin vaikuttavuustutkimuksia, minkä vuoksi hakustrategia on
PCC:n mukainen.

Kirjallisuushaku toteutettiin 7.6.2023 systemaattisena hakuna
seuraaviin tietokantoihin: MEDLINE, APA PsycInfo, CINAHL, ERIC,
Scopus ja Web of Science. Hakustrategia on nähtävissä liitteessä 1.
Hakusanat muodostettiin PCC-strategian mukaisesti yhdistäen kak-
si PCC:n osa-aluetta: 1) Population = korkean konfliktin eroperheet,
joissa on 4–18-vuotiaita lapsia ja 2) Concept = No Kids in the Middle
(Lapset pois eroriidoista). Menetelmästä ei ole tiettävästi ole käy-
tössä muita nimiä. Kirjallisuushaku toistettiin 9.4.2024, jolloin haku
rajattiin edellisen haun jälkeiseen ajanjaksoon.

Ennalta määritetyt mukaanottokriteerit tutkimuksille:

- Tutkimus on vertaisarvioitu.
- Tutkimuksen kohderyhmänä ovat korkean konfliktin eroperheet, joissa on 4–18-vuotiaita lapsia
- Lapset pois eroriidoista -menetelmän vaikuttavuutta, implementointia, tyytyväisyyttä tai kustannusvaikuttavuutta on tutkittu.
- Vaikuttavuustutkimus on tehty korkean tulotason maissa (ml. Suomi ja Pohjoismaat)
- Implementointitutkimus on tehty Pohjoismaissa (ml. Suomi)
- Muut tutkimukset on tehty Suomessa

Ennalta määritetyt poissulkukriteerit tutkimuksille:

- Tutkimus on vertaisarvioimaton (esim. pääkirjoitukset ja kommentaarit).
- Tutkimuksen kohderyhmänä on muu kuin korkean konfliktin eroperheet
- Vaikuttavuustutkimus on tehty muualla kuin korkean tulotason maissa.
- Implementointitutkimus on tehty muualla kuin Pohjoismaissa.
- Muut tutkimukset on tehty muualla kuin Suomessa.

Tutkimusten valinta

Liitteen 1 mukaisella hakustrategialla saatiin yhteensä 105 viitettä. Lisäksi muuta kautta löytyneitä viitteitä oli 1. Kaksoiskappaleiden (n = 18) poiston jälkeen jäljelle jäi 88 viitettä. Otsikko- ja abstraktitason läpikäynnin jälkeen kokotekstivaiheen tarkasteluun jäi 19 viitettä. Haun eteneminen on kuvattu vuokaaviossa (Kuvio 1). Tutkimusten valinta toteutettiin ennalta määritettyjen mukaanotto- ja poissulkukriteerien perusteella. Tutkimusten valinta toteutettiin Covidence-ohjelmassa.

Tutkimusten jaottelu

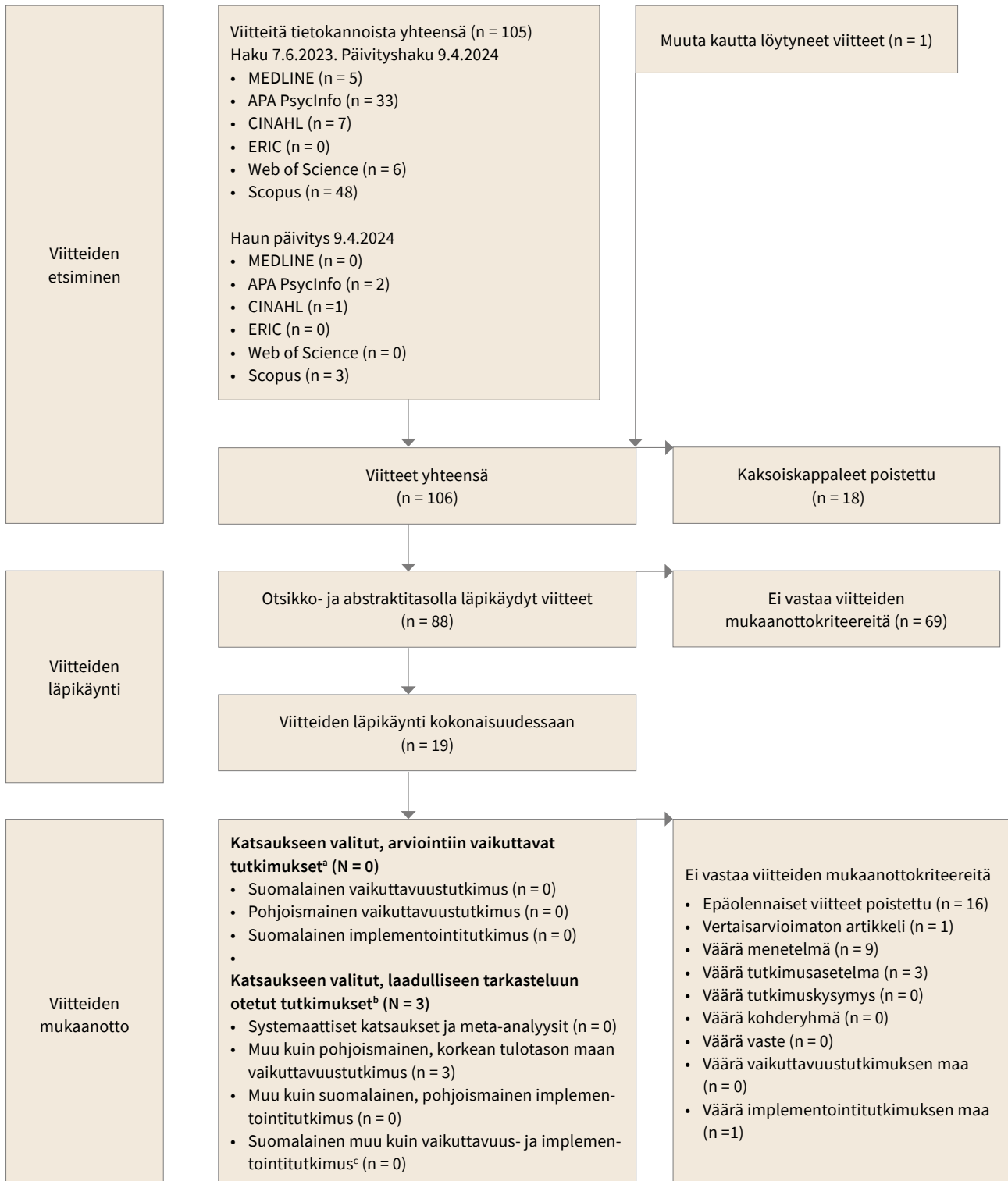
Systemaattiseen katsaukseen valitut tutkimukset jaoteltiin kah-
teen luokkaan (tarkemmin liitteessä 2):

- 1) menetelmän arviointiin vaikuttavat tutkimukset
 - suomalaiset ja pohjoismaiset vaikuttavuustutkimukset
 - suomalaiset implementointitutkimukset
- 2) laadullisesti tarkasteltavat tutkimukset, jotka eivät vaikuta menetelmän kokonaisarvioon:
 - muut kuin pohjoismaiset, korkean tulotason maiden vaikuttavuustutkimukset
 - muut kuin suomalaiset, pohjoismaiset implementointitutkimukset
 - suomalaiset muut kuin vaikuttavuus- ja implementointitutkimukset eli tyytyväisyys- tai kustannusvaikuttavuustutkimukset.



KUVIO 1.

Vuokaavio Lapset pois eroriidoista -menetelmän systemaattisen kirjallisuushaun viitteiden valinnasta (Page ym., 2021)



^a Arviointiin valitut tutkimukset vaikuttavat menetelmän kokonaisarvioon.

^b Laadulliseen tarkasteluun valitut tutkimukset eivät vaikuta menetelmän kokonaisarvioon.

^c Muilla kuin vaikuttavuus- ja implementointitutkimuksilla tarkoitetaan tyytyväisyys- tai kustannusvaikuttavuustutkimuksia.



Suomalaiset ja pohjoismaiset vaikuttavuustutkimukset

Kirjallisuushaussa ei löytynyt suomalaisia eikä pohjoismaisia vaikuttavuustutkimuksia. Kolme löydettyä vaikuttavuustutkimusta oli tehty Alankomaissa ja Isossa-Britanniassa. Kirjoittajat SL ja LH tarkastelivat nämä artikkelit protokollan mukaisesti ensin laadullisesti – eli ilman syväluotaavaa arviointia tutkimusten viidestä osa-alueesta i) mittaamisen luotettavuudesta, ii) tilastoanalyysien luotettavuudesta, iii) harhattomuudesta, iv) toistotarkkuuden luotettavuudesta sekä v) yleistettävyydestä ja sovellettavuudesta. Menetelmäarvion vertaisarviointiprosessin jälkeen todettiin, että Pohjoismaiden ulkopuolisia alankomaalaisia ja brittiläisiä tutkimuksia ei voitu jättää huomioimatta vaikuttavuuden arvioinnissa¹. Nämä kolme vaikuttavuuden arviointiin vaikuttavaa pohjoismaiden ulkopuolella tehtyä tutkimusta on koottu taulukkoon 1.

Suomalaiset implementointitutkimukset

Kirjallisuushaussa ei löytynyt suomalaisia implementointitutkimuksia.

Tietokannat

Kirjallisuushaun lisäksi tehtiin haku eräisiin psykososiaalisten menetelmien vaikuttavuutta arvioiviin tietokantoihin. Haetut tietokannat olivat ruotsalainen Statens beredning för medicinsk och social

utvärdering (SBU), norjalainen Ungsinn ja tanskalainen Vidensportalen sekä yhdysvaltalaiset Blueprints for Healthy Youth Development ja California Evidence-Based Clearinghouse for Child Welfare (CEBC). Lapset pois eroriidoista -menetelmää ei ole arvioitu näissä tietokannoissa.

TULOKSET

Kuvauksen arviointi

Lapset pois eroriidoista -menetelmä ja sen toteuttaminen on kuvattu riittävästi menetelmän käsikirjassa. Menetelmän kohderyhmä ja toteutus on kuvattu yksityiskohtaisesti. Ilmiön kuvaus, menetelmän tavoitteet ja vasteet on perusteltu ja kuvattu ymmärrettävästi. Menetelmä on kuvattu niin, että sen rakenne ja keskeiset elementit ovat selkeitä, mutta myös niin, että menetelmässä jää tilaa soveltaa sitä kulloisenkin ryhmän tilanteen ja tarpeiden mukaan. Käsikirja antaa selkeän kuvan menetelmän siitä, mitä menetelmä edellyttää toteuttajilla, liitteenä on myös menetelmän käyttämiseen tarkoitettua materiaalia. Menetelmän saajien käyttöön on tehty työkirja. Taulukko 2 sisältää arvion menetelmän kuvauksesta.

¹ Lue lisää katsauksen lopusta kirjoittajätietojen jälkeen.

TAULUKKO 1.

Lapset pois eroriidoista -menetelmän arviointiin vaikuttavien korkeiden tulomaiden vaikuttavuustutkimusten koontitaulukko

Tutkimus*	Artikkeli	Tarkoitus	Tutkimusasetelma	Havaintoyksikkö ja otoskoko tutkimuksen alussa	Mittausajankohta
Korkean tulotason maan vaikuttavuustutkimukset					
Ennen-jälkeen-tutkimukset ilman vertailuryhmää					
Alankomaalainen tutkimus	Lange ym. 2022	Vanhempien konfliktien yhteys lasten posttraumaattisiin stressioireisiin	Ennen-jälkeen-asetelma ilman vertailuryhmää	– Koeryhmä: Lapset pois eroriidoista -ryhmiin osallistuneet perheet (n = 68) – perheiden lapset (N = 107)	– Perustasomittaus – Jälkeen-mittaus 4 kk:tta aloituksesta – Ryhmiin osallistuminen 4/2014–3/2016
Brittiläinen tutkimus	Mortimer ym. 2023	Arvioida ja tukea Lapset pois eroriidoista -menetelmän käyttöä viidessä Lontoossa toteutetussa ryhmässä	Ennen-jälkeen-asetelma ilman vertailuryhmää	– Koeryhmä: Lapset pois eroriidoista -ryhmiin osallistuneet perheet (n = 25) – perheiden lapset (N = 42) – vanhemmat (n = 50)	– Perustasomittaus – Jälkeen-mittaus – Ryhmien rekrytointi 9/2019–3/2020
Kartoittava kahden ryhmän vertailututkimus					
Alankomaalainen tutkimus	Lange ym. 2023 (jatkotutkimus artikkelille Lange ym. 2022)	Raportoida seurantamittauksen tulokset	Satunnaistamaton kahden ryhmän vertailu	– Koeryhmä: Lapset pois eroriidoista -menetelmään osallistuneet vanhemmat (n = 302) – Vertailuryhmä: Mukavuusotos eronneista vanhemmista, joiden ero ei ollut konfliktoitunut (n = 162)	– Perustasomittaus – Jälkeen-mittaus – 6 kk:n seurantamittaus – Ryhmiin osallistuminen 4/2014–3/2016

*Tutkimuksista ei ole tehty protokolla-artikkeleita



TAULUKKO 2.

Lapset pois eroriidoista -menetelmän kuvauksen arviointitaulukko

Menetelmän kuvauksen ulottuvuudet	Ei kuvattu lainkaan	Kuvattu, mutta ei riittävästi	Kuvattu riittävästi
1. Kohderyhmä (P)*			x
2. Toteutus (I)*			x
3. Ilmiön kuvaus ja menetelmän tavoitteet (C)*			x
4. Päävaste (O)*			x
5. Toissijaiset vasteet (O)*			x
6. Keinot			x
7. Opas toteuttajille			x
8. Keskeiset elementit ja joustavuus			x
9. Toteuttajat			x
10. Materiaalit menetelmän saajille			x

* PICO-menetelmä, jossa P = kohderyhmä (*population*), I = menetelmä (*intervention*), C = vertailuryhmä (*comparison*) ja O = vaste (*outcomes*) (Davies, 2011).

Teoreettisen perustan arviointi

Menetelmä perustuu yleisesti tunnettuihin konfliktiteorioihin sekä kehityspsykologiseen ja neurotieteelliseen teoriaan, joita on kuvattu riittäväällä tasolla. Käsikirjassa viitataan moniin eri teorioihin ja tutkimuksiin kuvattaessa konfliktituneiden erojen ilmiötä, menetelmän keskeisiä elementtejä ja rakennetta. Viittausten runsaus hieman vähentää teoreettisen perustan selkeyttä. Taulukossa 3 on arvioitu Lapset pois eroriidoista -menetelmän teoreettinen perusta.

TAULUKKO 3.

Lapset pois eroriidoista -menetelmän teoreettisen perustan arviointitaulukko

Väite	Vastaus
1. Menetelmällä on teoreettinen perusta ja se on kuvattu riittäväällä tasolla	<input type="checkbox"/> Ei <input checked="" type="checkbox"/> Kyllä
2. Menetelmän vaikutusmekanismit (vasteisiin) perustuvat yleiseen ihmisten käyttäytymistä tai toimintaa selittävään yleisesti hyväksytyyn teoriaan tai malliin	<input type="checkbox"/> Ei <input checked="" type="checkbox"/> Kyllä

Vaikuttavuuden arviointi

Kirjallisuushaussa ei löytynyt menetelmästä tehtyjä suomalaisia tai pohjoismaisia vaikuttavuustutkimuksia. Kirjallisuushaussa löytyi kolme korkean tulotason maassa tehtyä vaikuttavuustutkimusartikkelia; kaksi alankomaalaista (Lange ym., 2022; Lange ym., 2023) ja yksi Isossa-Britanniassa (Mortimer ym., 2023) tehty -, joihin menetelmän vaikuttavuuden arvio perustuu. Vaikuttavuustutkimusten laatua on arvioitu viiden osa-alueen mukaan asteikolla hei-

kosta erittäin hyvään. Kaksi Kasvun tuen arvioinnin asiantuntijaa (HB ja MM) pisteyttivät osa-alueet itsenäisesti. Lopulliset pisteet annettiin keskustelujen jälkeen yhdessä. Asiantuntijoiden antamat pisteet (taulukossa 4) ja heidän tekemät arvioitujen osa-alueiden yhteenvedot on esitetty seuraavaksi.

”Kirjallisuushaussa löytyi kolme korkean tulotason maassa tehtyä vaikuttavuustutkimusartikkelia; kaksi alankomaalaista (Lange ym., 2022; Lange ym., 2023) ja yksi Isossa-Britanniassa (Mortimer ym., 2023) tehty -, joihin menetelmän vaikuttavuuden arvio perustuu.”

Mittaamisen luotettavuus

Mittaamisen luotettavuus oli kolmessa vaikuttavuustutkimuksessa hyvä. Lähes jokainen käytetty mittari oli validoitu ja reliabiliteettikertoimet raportoitu asianmukaisesti. Reliabiliteettikertoimien arvot olivat hyväksyttäviä tai hyviä. Tutkimuksiin valitut vasteet olivat linjassa tutkimusten tarkoitusten kanssa. Kahden tutkimuksen (Lange ym., 2022; Mortimer ym., 2023) ansioina olivat useiden informanttien käyttö eli tietoa oli kerätty sekä lapsilta että molemmilta vanhemmilta. Mittareiden lisäksi Mortimer ja tutkijat (2023) käyttivät vanhempien ja lasten haastatteluja tiedon lähteenä. Langen ynnä muiden (2023) tutkimuksessa tietoa kerättiin vain vanhemmilta erilaisten mittarien avulla.



TAULUKKO 4.

Lapset pois eroriidoista -menetelmän arviointiin vaikuttavat korkean tulotason maiden vaikuttavuustutkimusten laadunarviointi

Tutkimus	Tutkimuksen arvioitavat osa-alueet					Keskiarvo
	Mittaamisen luotettavuus	Tilastoanalyysien luotettavuus	Harhattomuus	Toistotarkkuuden luotettavuus	Yleistettävyyden sovellettavuus	
Lange ym., 2022	3	2	0	0	2	1,4
Lange ym., 2023	3	2	1	1	3	2,0
Mortimer ym., 2023	3	2	0	1	2,5	1,7

p = pistettä. 0 p = ei raportoitu tai tutkittu, 1 p = heikko, 2 p = tyydyttävä, 3 p = hyvä, 4 p = erittäin hyvä. Puolikkaat pisteet ovat myös mahdollisia.

Tilastoanalyysien luotettavuus

Arvioiduissa tutkimuksissa tilastoanalyysien laatu oli hyvä. Käytetyt tilastomenetelmät olivat hierarkkinen lineaarinen regressioanalyysi (Lange ym., 2022), kasvukäyrämallit (*growth curve models*) (Lange ym., 2023) ja Studentin t-testi (Mortimer ym., 2023), ja ne soveltuivat aineistoon hyvin. Missään tutkimuksessa ei ollut tehty voimalaskelmia. Kahdessa tutkimuksessa otoskoko oli riittävä (Lange ym., 2022; 2023), mutta Mortimerin ja kumppanien (2023) tutkimuksessa vastaajia oli vähäisesti. Kaikissa tutkimuksissa keskeyttäneiden lukumäärät oli ilmoitettu ja eroja tutkimuksessa jatkaneisiin raportoitiin. Sensitiivisyysanalyysit oli toteutettu ja puuttuvat tiedot imputoitu Langen ja kumppanien (2022; 2023) tutkimuksissa.

Harhattomuus

Kolmesta vaikuttavuustutkimuksesta vain Langen ym. (2023) tutkimuksessa käytettiin vertailuryhmää. Kyseessä oli kuitenkin niin kutsuttu mukavuusotos eli tutkittavien ryhmiin jakautumista ei ollut millään tavalla satunnaistettu. Myöskään ryhmien välisestä vertailusta ei raportoida artikkelissa eikä eroavaisuuksia otettu täten huomioon tutkimusta tehtäessä. Kahdessa muussa vaikuttavuustutkimuksessa (Lange ym., 2022; Mortimer ym., 2023) ei käytetty vertailuryhmää. Harhattomuutta ei ollut raportoitu tai tutkittu tai se oli heikko.

Toistotarkkuuden luotettavuus

Toistotarkkuuden luotettavuuden taso oli heikko tai sitä ei oltu raportoitu/tutkittu. Yhdessäkin vaikuttavuustutkimuksessa ei kerrottu, oliko menetelmän toteuttajilla käytössään käsikirja tai opas. Koulutuksen järjestämisestä raportoitiin kahdessa eri tutkimuksessa (Lange ym., 2023; Mortimer ym., 2023). Laadunvarmennusmenettelyt jäivät osin epäselviksi kaikissa kolmessa tutkimuksessa. Langen ja kollegojen (2023) tutkimusartikkelissa toteuttajien kerrottiin saavan menetelmäohjausta ja toimivansa kokeneen terapeutin kanssa, mutta selkeää laadunvarmennusmenettelyä ei siinäkään tuotu esiin.

Yleistettävyyden sovellettavuus

Vaikuttavuustutkimusten yleistettävyyttä ja sovellettavuutta vahvisti se, että otokset edustivat sitä kohderyhmää, johon menetelmän vaikutukset on tarkoitus yleistää. Taso vaihteli tyydyttävästä hyvään. Kaikissa kolmessa vaikuttavuustutkimuksessa raportoitiin mukaanotto- ja poissulkukriteerit ja kriteerit täyttävien tutkittavien määrä ilmoitettiin. Vain Mortimerin ja kumppanien (2023) tutkimuksessa poisjääneiden määrä oli poikkeuksellisen suuri koronapandemian vuoksi. Kahdessa tutkimuksessa (Lange ym., 2022; Mortimer ym., 2023) mittauspisteitä oli kaksi, ennen ja jälkeen intervention, ja yhdessä tutkimuksessa mitattiin vasteita myös seurannassa kuusi kuukautta ohjelman päättymisen jälkeen (Lange ym., 2023). Seurantaan otettiin kaikki tutkittavat, mutta vain hie-man yli puolet vastasi kyselyihin seurannassa.

Muut kuin pohjoismaiset, korkean tulotason maiden vaikuttavuustutkimukset

Seuraavaksi esitellään pohjoismaiden ulkopuolella korkean tulotason maissa tehdyt tutkimukset. Tutkimukset antavat viitteitä menetelmän vaikuttavuudesta, mutta lisätutkimus on tarpeen tulosten vahvistamiseksi.

Ennen-jälkeen-tutkimukset ilman vertailuryhmää

Lange ym., 2022: Alankomaalaisessa vaikuttavuustutkimuksessa tarkasteltiin Lapset pois eroriidoista -menetelmään osallistuneiden vanhempien välisten konfliktien yhteyttä lasten posttraumaattisiin stressioireisiin (*post-traumatic stress symptoms, PTSS*). Tutkimuksessa ei ollut vertailuryhmää. Otos sisälsi 107 lasta (8–18-v.) 68:sta Lapset pois eroriidoista -ryhmään osallistuneesta perheestä (Lange ym., 2022). Perheiden äidit, isät ja lapset vastasivat kyselyihin ennen ryhmään osallistumista ja noin neljä kuukautta ryhmän alkamisesta. Vanhempien välisten konfliktien väheneminen liittyi lasten posttraumaattisten stressioireiden vähenemiseen, joskin tämä tulos havaittiin ainoastaan isien raportoimana ($p < 0,01$). Äitien ja lasten raportoimana yhteyttä ei havaittu. Lisäksi tarkasteltiin, onko vanhempien välisten konfliktien ja lasten posttraumaattis-



ten stressioireiden välinen yhteys vahvempi, jos vanhemmat ovat useammin tekemisissä keskenään. Tämä hypoteesi ei saanut tukea tutkimuksessa.

Mortimer ym., 2023: Tutkimuksen tavoitteena oli arvioida ja tukea Lapset pois eroriidoista -menetelmän käyttöä viidessä Lontoossa toteutetussa ryhmässä. Tutkimuskysymyksiä selvitettiin muutosta a) lasten hyvinvoinnissa, b) lasten traumakokemuksissa suhteessa vanhempien konflikteihin ja c) vanhemmuuteen liittyvien konfliktien laajuudessa. Lisäksi selvitettiin vanhempien ja lasten kokemuksia menetelmästä. Alku- ja loppukyselyt tehtiin standardoiduilla kyselyillä 25 perheen 50 vanhemmalle ja 42 lapselle – mutta alku- ja loppumittaukset saatiin vain noin 22 prosentilta kyselyyn vastanneista. Osallistujien kokemuksia menetelmästä selvitettiin 14 vanhemman ja viiden yli 6-vuotiaan lapsen puolistrukturoiduilla haastatteluilla. Tutkimuksessa ei ollut vertailuryhmää. Lasten perhe-elämään liittyvä hyvinvointi koheni lasten itsensä raportoimana ($p = 0,426$) ja heidän sisäiset traumaoireensa vähenivät vanhempien raportoimana ($p = 0,075$). Myös vanhemmuuteen liittyvät konfliktit (*Inter-parental conflict* $p = 0,089$; *Frequency of conflict* $p = 0,171$) ja niihin liittyvä vihamielisyys ($p = 0,127$) vähenivät, joskaan muutokset eivät olleet tilastollisesti merkitseviä.

Kartoittava kahden ryhmän vertailututkimus

Lange ym., 2023: Tutkimuksen aineistona oli alku-, loppu- ja 6 kuukauden seurantamittaus Lapset pois eroriidoista -menetelmään osallistuneille vanhemmille ($N = 167$) ja yksi kysely vertailuryhmälle ($N = 136$). Vertailuryhmä oli mukavuusotos, joka oli koottu eronneista vanhemmista, joiden ero ei ollut konfliktoitunut. Tutkimuksen

tehtävänä oli raportoida seurantamittauksen tulokset. Hypoteesina oli, että vanhemmuuteen liittyvät konfliktit (*coparenting conflict*), konfliktien määrä (*frequency of conflict*), sosiaalisen verkoston paheksunta (*perceived social network disapproval*) ja vihamielinen suhtautuminen (*hostile attributions*) jatkaisivat laskemistaan intervention päättymisen jälkeen, 6 kuukauden seurannassa. Tulokset vahvistivat hypoteesin kolmen ensimmäisen vasteen osalta, joissa kaikissa tulokset olivat tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,05$), mutta vihamielisessä suhtautumisessa ei havaittu muutosta ($p = 0,26$). Eronneet vanhemmat pystyivät siis etenemään rinnakkaisvanhemmuuteen, jossa oli aiempaa vähemmän konflikteja, vaikka he eivät muuttaneet käsitystään ex-kumppanin käyttäytymisestä.

”Eronneet vanhemmat pystyivät siis etenemään rinnakkaisvanhemmuuteen, jossa oli aiempaa vähemmän konflikteja, vaikka he eivät muuttaneet käsitystään ex-kumppanin käyttäytymisestä.”

Implementointivalmiuden arviointi

Implementointivalmiuden arviointi perustuu menetelmän käsikirjaan (Visser & Van Lawick, 2021) sekä Dialogic oy:ltä saatuihin lisä-

TAULUKKO 5.

Lapset pois eroriidoista -menetelmän implementointivalmiuden arviointitaulukko

Implementointivalmiuden osa-alue	Menetelmän kannalta olennainen		Toteutuuko implementointivalmius osa-alueen osalta?	
	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
1. Implementoinnin tuki	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
2. Pätevyysvaatimukset	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3. Kouluttaminen	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4. Sertifiointimenettelyt	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
5. Toistotarkkuuden varmentaminen	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
6. Ohjaus	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
7. Kohderyhmien tunnistaminen	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
8. Dokumentaatio ja ylläpidon välineet	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
9. Mukauttamisstrategiat	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
10. Implementointitutkimus julkaistu	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
Yhteensä	10		3	
Implementointivalmius	3/10			



tietoihin. Tietoja on täydennetty menetelmää Suomessa käyttävän kentän ammattilaisen tiedoksiannolla. Lapset pois eroriidoista -menetelmän implementointivalmius toteutuu arvion mukaan kolmessa osa-alueessa kymmenestä. Kaikkien kymmenen osa-alueen todettiin olevan olennaisia menetelmän implementoinnin kannalta. Arvioiduista implementoinnin osa-alueista toteutuivat riittävät pätevyysvaatimusten kuvaus, kouluttaminen ja kohderyhmien tunnistaminen. Arviointi on esitetty taulukossa 5.

Implementoinnin tuki: Lapset pois eroriidoista -menetelmän käsikirjaan on kirjattu, että menetelmän tarjoajan (esim. kotipesän) tulee tarjota työnohjausta menetelmää toteuttavalle organisaatiolle vähintään kuusi tuntia osana ensimmäisen ryhmän ohjaamista. Käsikirjan mukaan menetelmää toteuttavan organisaation tulee tukea ryhmien toteutumista ja ryhmänohjaajia, ja tarjota heille aikaa konsultaatioon. Lisäksi organisaation johtajien suositellaan osallistuvan yhteen harjoitusistuntoon. Näistä ei ole kuitenkaan kirjattu tarkempaa ohjeistusta. Dialogic Oy:n toimittamissa materiaaleissa mainitaan työnohjaus, mutta implementoinnin tuesta ei ole tarkkaa kirjallista kuvausta.

Pätevyysvaatimukset: Menetelmän ohjaajilta edellytetään valmistavaa systeemisen terapian koulutusta (*preparatory training*) sekä koulutusta lasten ja aikuisten trauman ja stressireaktioiden tunnistamiseen ja hoitoon.

Kouluttaminen: Koulutus on kestoltaan kolmipäiväinen. Menetelmän käsikirjassa ei ole kuvattu koulutuspäivien sisältöä tarkemmin. Suomessa toteutetun koulutuksen tarkempi sisältö tulee ilmi menetelmäkoulutusta tarjoavan Dialogic Oy:n toimittamissa materiaaleissa.

Sertifiointimenettelyt: Menetelmän toteuttamisen viralliselle pätevyydelle on olemassa vaatimukset ja menetelmä on tavaramerkikirekisteröity. Menetelmän käsikirjan mukaan vain koulutuksen käyneet voivat käyttää menetelmän tuotemerkkiä, mutta tarkempi sertifiointiprosessin kuvaus puuttuu.

Toistotarkkuuden varmentaminen: Käsikirjasta tai muista materiaaleista ei tule ilmi, seuraako ja valvooko menetelmän tarjoaja systemaattisesti menetelmän toteuttamisen laatua.

Ohjaus: Käsikirjassa mainitaan, että menetelmän ohjaajille tarjotaan jatkokoulutuspäiviä ja kertauskursseja, mutta niiden tarkempi kuvaus puuttuu. Ohjauksen kuvausta ei tule ilmi Dialogic Oy:n materiaaleissa.

Kohderyhmien tunnistaminen: Menetelmän kohderyhmän mukaanotto- ja poissulkukriteerit on esitelty selkeästi menetelmän käsikirjassa. Käsikirjassa kerrotaan yleisimmistä tahoista, joiden kautta perheet ohjautuvat ryhmiin (esim. lastensuojelu, tuomarit, yleislääkärit) ja ryhmänohjaajille on kirjattu ylös keinot, joilla arvioida perheiden soveltuvuutta Lapset pois eroriidoista -ryhmään.

Dokumentaatio ja ylläpidon välineet: Menetelmän viimeisen kerran päätteeksi sekä vanhempien että lasten ryhmien ohjaajat keräävät palautetta ja tähän on olemassa kirjalliset ohjeet. Mene-

telmän päätyttyä kaikille vanhemmille järjestetään arviointikoontuminen, jossa arvioidaan perheen tilannetta Lapset pois eroriidoista -ryhmän jälkeen. Ohjaajat laativat perheelle kirjallisen loppuraportin, johon kirjataan kooste työskentelyn vaiheista ja jatkosuositukset. Menetelmää Suomessa käyttävän kentän ammattilaisen mukaan arviointikoontumista tai loppuraporttia ei kuitenkaan Suomessa järjestetä.

Mukauttamisstrategiat: Menetelmä on tarkoitettu toteutettavaksi tahoilla, joissa työskentelee riittävän pohjakoulutuksen saaneita ammattilaisia (ks. pätevyysvaatimukset). Menetelmän käsikirjassa ei kuitenkaan eritellä näitä tahoja. Tutkimusartikkelien perusteella ne ovat oletettavasti terveydenhuollon eri palveluita (Lange ym., 2022) Käsikirjassa todetaan, että käytännön kokemusten mukaan menetelmä sopii eri ikäisille ja eri kulttuuri- ja koulutustaustoista tuleville vanhemmille sekä perheille, joissa on äiti ja isä tai kaksi äitiä, mutta tätä koskeviin tutkimustuloksiin ei viitata.

Suomalaiset implementointitutkimukset ja niiden tulokset

Kirjallisuushaussa ei löytynyt Lapset pois eroriidoista -menetelmästä tehtyjä suomalaisia implementointitutkimuksia.

POHDINTA

Kokonaisarvio

Lapset pois eroriidoista -menetelmällä on vähäistä dokumentoitua näyttöä (3/5) suomalaisessa kontekstissa. Menetelmä ja sen toteuttaminen on kuvattu riittävästi menetelmän käsikirjassa. Menetelmä ja sen vaikutusmekanismit perustuvat konfliktiteorioihin, erityisesti Friedrich Glaslin Konfliktin tikapuut -eskalaatioteoriaan (Glasl, 1999) ja Haavoittuvuuden kehään (*vulnerability cycle*, Scheinkman ja Fishbane, 2004) sekä Siegelin kehityopsykologiseen ja neuroteelliseen toleranssi-ikkuna-teoriaan (Siegel, 2012). Menetelmästä ei ole suomalaista tai pohjoismaista vaikuttavuustutkimusta, mutta alankomaalaisen kartoittavan vaikuttavuustutkimuksen (Lange ym., 2023) mukaan alustavat tulokset ovat lupaavia. Sen mukaan vanhemmat pystyvät etenemään rinnakkaisvanhemmuuteen, jossa on aiempaa vähemmän konflikteja ja sosiaalisen verkoston pakeksuntaa, vaikka he eivät muuttaneet käsitystään ex-kumppanin käyttäytymisestä. Menetelmän mahdollisesta vaikuttavuudesta tarvitaan kuitenkin lisätutkimusta. Menetelmän implementointivalmius ja -tuki menetelmän näkökulmasta ei ole riittävää sen täyttyessä alle kolmasosassa osa-alueista (3/10). Seuraavalle kohdalaisten dokumentoidun näytön tasolle 4 pääseminen edellyttäisi kvasikokeellisilla tai satunnaistetuilla koasetelmilla tehtyä tutkimusta luotettavalla vertailuryhmällä.

”Menetelmästä ei ole suomalaista tai pohjoismaista vaikuttavuustutkimusta, mutta alankomaalaisen kartoittavan vaikuttavuustutkimuksen (Lange ym., 2023) mukaan alustavat tulokset ovat lupaavia.”



Vahvuudet ja heikkoudet

Korkean tulotason maiden vaikuttavuustutkimukset ovat toistaiseksi kartoitettavia vaikuttavuustutkimuksia, joiden alustavat tiedot ovat lupaavia, mutta lisätutkimuksia tarvitaan. Tutkimuksista puuttui vertailuryhmä tai sen otanta ei ollut täysin luotettava. Menetelmä kehittyi kartoitettavien tutkimusten myötä – menetelmän kannalta keskeinen kysymys onkin, miten varmennetaan uusien kehitysvaiheiden implementointi kaikille menetelmää käyttäville.

Lapset pois eririidoista -menetelmän implementointivalmius ei täyttynyt riittävästi kaikissa kymmenessä vaaditussa osa-alueessa. Menetelmän implementoinnin tuesta, sertifiointimenettelystä ja ohjauksesta ei ole saatavilla riittävästi tietoa. Menetelmän toistotarkkuutta ei seurata vaaditulla tasolla eikä menetelmän toimintaympäristöä, josta vaikuttavuusnäyttö on saatu, ole kuvattu riittävästi. Menetelmästä ei ole julkaistu implementointitutkimusta.

Johtopäätökset ja jatkotutkimus

Menetelmä on kuvattu selkeästi ja perusteltu teoreettisesti. Ajatuksena on, että menetelmän rakenne ja keskeiset elementit ovat selkeitä, mutta myös sellaisia, että menetelmässä jää tilaa soveltaa sitä kulloisenkin ryhmän tilanteen ja tarpeiden mukaan. Menetelmän toistettavuuden kannalta herättää kuitenkin huolta se, että

menetelmän suomalaiselta kouluttajataholta saatu ryhmäkertojen yhteenveto oli erilainen kuin käsikirjassa (Visser & Van Lawick, 2021) tai lontoolaisissa ryhmissä sovellettu versio (Mortimer 2023), erityisesti lasten ryhmien sisällön osalta. Myöskään keskeistä osallistujien käsikirjaa ei suomeksi ole. Menetelmästä on kuitenkin saatu alustavia lupaavia tuloksia haastaviin tilanteisiin, joihin Suomessa ei ole vielä vakiintuneita eikä näyttöön perustuvia auttamisen keinoja. Arvioitsijoiden tiedossa on yksi opinnäytetyö, jossa on analysoitu Suomessa toteutetun Lapset pois eririidoista -ryhmän käyneiden vanhempien kokemuksia (Valjus, 2004). Menetelmän käytöstä suomalaisessa kontekstissa tarvitaan kuitenkin laadukasta vaikuttavuustutkimusta. ●

”Menetelmästä on saatu alustavia lupaavia tuloksia haastaviin tilanteisiin, joihin Suomessa ei ole vielä vakiintuneita eikä näyttöön perustuvia auttamisen keinoja.”



SARI LAAKSONEN
KM, kehitysjohtaja
Ensi- ja turvakotien liitto ry



LOTTA HEIKKILÄ
PsM
sitoutumaton tutkija



HEIDI BACKMAN
PsT, erityisasiantuntija
Itla



MARKO MERIKUKKA
FT, tiedeasiantuntija
Itla

Kirjallisuudessa ei löytynyt suomalaisia eikä pohjoismaisia vaikuttavuustutkimuksia. Kolme löydettyä vaikuttavuustutkimusta oli tehty Alankomaissa ja Isonsa-Britanniassa. Kasvun tuen arvioinnissa menetelmät, joista ei ole suomalaista tai yleisemmin pohjoismaista vaikuttavuusnäyttöä rinnastuvat arviointijärjestelmässä tason 1 ja 2 menetelmiin eli hyvin kuvattuihin ja teoreettisesti perusteltuihin menetelmiin ilman näyttöä vaikuttavuudesta. Kirjoittajat SL ja LH tarkastelivat em. artikkelit protokollan mukaisesti ensin laadullisesti, ja katsausartikkeli vertaisarvioitiin. Kasvun tuen arvioinnin protokolla on päivittymässä, ja edellä kuvatun prosessin jälkeen todettiin, että päivitys korkean tulotason maiden vaikuttavuustutkimusten huomioimisesta on hyvä ottaa käytäntöön ennakoivasti jo tässä arvioinnissa. Sen mukaisesti pohjoismaiden ulkopuolisia alankomaalaisia ja brittiläisiä tutkimuksia ei voitu jättää huomioimatta vaikuttavuuden arvioinnissa, etenkin kun ne osoittivat alustavaa vaikuttavuusnäyttöä. Päätökselle oli Kasvun tuen tieteellisen toimituskunnan puheenjohtajan hyväksyntä. Tieteellinen toimituskunta on interventio- ja implementointitutkimuksen asiantuntijoista koostuva asiantuntijaryhmä, johon Kasvun tuen arvioinnin asiantuntijat voivat tukeutua holistisissa kysymyksissä. Julkaisuaikataulullisista syistä vaikuttavuusarvioinnin tekivät Kasvun tuen arvioinnin asiantuntijat HB ja MM.



SIDONNAISUUDET:

Lotta Heikkilä on työskennellyt Kasvun tuen arviointitoimituksessa vuosina 2022 ja 2023.

Heidi Backman ja Marko Merikukka toimivat arvioinnin asiantuntijoina Kasvun tuessa. Lisäksi

Marko Merikukka on Kasvun tuki -aikakauslehden päätoimittaja.

AVAINSANAT:

Vanhemmustaidot, Lapset pois eroriidoista, No Kids in the Middle, konfliktitilanteen rauhoittaminen, lapsen kasvuolosuhteet

LÄHTEET:

Cuijpers, P. (2016). *Meta-analyses in mental health research. A practical guide.* Vrije Universiteit Amsterdam.

Davies K. S. (2011). Formulating the evidence-based practice question: A review of the frameworks. *Evidence based library and information practice*, 6.2, 75–80.

Glasl, F. 1999. *Confronting Conflict.* Stroud (UK): Hawthorn Press

Laajasalo, T. (2021). Lapsi myrskyn keskellä - vaikeiden huoltoriitojen dynamiikka, väkivalta, väkivaltaepäilyt ja vieraannuttaminen. Teoksessa J. Vaitomaa, T. Muukkonen & S. Rautio (toim.), *Vaativan erotyön käsikirja. Ensi- ja turvakotien liitto ry.*

Lange, A. M., Visser, M. M., Finkenauer, C., Kluwer, E. S. & Scholte, R. H. (2023). Families in High-Conflict Divorces: Parent Outcomes of No Kids in the Middle. *Journal of Divorce & Remarriage*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/10502556.2023.2210478>

Lange, A. M., Visser, M. M., Scholte, R. H. & Finkenauer, C. (2022). Parental conflicts and posttraumatic stress of children in high-conflict divorce families. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 15, 615–625. <https://doi.org/10.1007/s40653-021-00410-9>

Laupacis, A., Sackett, D. L. & Roberts, R. S. (1988). An assessment of clinically useful measures of the consequences of treatment. *The New England Journal of Medicine*, 318, 1728–1733.

Kraemer, H. C. & Kupfer, D. J. (2006). Size of treatment effects and their importance to clinical research and practice. *Biological Psychiatry*, 59, 990–996

Mortimer, R., Morris, E., Pursch, B., Roe, A. & Sleed, M. (2023). Multi-family therapy for separated parents in conflict and their children: intervention development and pilot evaluation. *Journal of Family Therapy*, 45(1), 94–117. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12373>

Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., McGuinness, L. A., ... Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ (Clinical research ed.)*, 372, n71. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>

Peters, M., Godfrey, C., McInerney, P., Munn, Z., Tricco, A. & Khalil, H. (2020). *Scoping reviews (2020 version).* Teoksessa E. Aromataris & Z. Munn (toim.), *Joanna Briggs Institute reviewer's manual*, JBI. <https://doi.org/10.46658/JBIMES-20-12>.

Scheinkman, M. & Dekoven Fishbane, M. (2004). The vulnerability cycle – Working with impasses in couple therapy. *Family Process*, 45(3), 279–299.

Siegel, M.D. (2012). *The Developing Mind: How Relationships and the Brain Interact to Shape Who We Are.* New York: Guilford.

Valjus, K. (2004). Vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen yhteydet 3 vuoden iästä 8 vuoden ikään ja vanhemman sensitiivisyys ja ohjausstrategiat lapsen myönteisen tehtävääorientoation tukena [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. *JYX-julkaisuarkisto*. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/10906>

van der Wal, R. C., Finkenauer, C. & Visser, M. M. (2019). Reconciling mixed findings on children's adjustment following high-conflict divorce. *Journal of child and family studies*, 28(2), 468–478. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1277-z>

Visser & Van Lawick. (2021). *Group Therapy for High-Conflict Divorce. The “No Kids in the Middle” Intervention Programme.* Routledge.

Liite 1. Hakukriteerit tietokannoittain

Alkuperäinen haku 7.6.2023. Päivityshaku 9.4.2024.

MEDLINE & PsycInfo (Ovid)

Haun osa-alue	Hakulausekkeet	Hakutulosten määrä
P = korkean konfliktin eroperheet, joissa 4–18-vuotiaita lapsia	("high-conflict" OR "high conflict") AND (divorce OR separation* OR famil* OR "parental separation*" OR "parental breakup" OR "parental break up" OR "marriage breakup" OR "marriage break up" OR "marital breakup" OR "marital break up" OR "marriage dissolution")	914
C = No Kids in the Middle (Lapset pois eroriidoista) -menetelmä	("no kids in the middle" OR "nkm" OR "kinderen uit de knel" OR ((multi-family OR multifamily OR multiple-family OR "multiple family") AND (group* OR program* OR therap* OR intervention)))	199
P AND C	(("high-conflict" OR "high conflict") AND (divorce OR separation* OR famil* OR "parental separation*" OR "parental breakup" OR "parental break up" OR "marriage breakup" OR "marriage break up" OR "marital breakup" OR "marital break up" OR "marriage dissolution") AND ("no kids in the middle" OR "nkm" OR "kinderen uit de knel" OR ((multi-family OR multifamily OR multiple-family OR "multiple family") AND (group* OR program* OR therap* OR intervention))))	62
Document type	Journal article	38

CINAHL & Eric (EBSCO)

Haun osa-alue	Hakulausekkeet	Hakutulosten määrä
P = korkean konfliktin eroperheet, joissa 4–18-vuotiaita lapsia	("high-conflict" OR "high conflict") AND (divorce OR separation* OR famil* OR "parental separation*" OR "parental breakup" OR "parental break up" OR "marriage breakup" OR "marriage break up" OR "marital breakup" OR "marital break up" OR "marriage dissolution")	172
C = No Kids in the Middle (Lapset pois eroriidoista)-menetelmä	("no kids in the middle" OR "nkm" OR "kinderen uit de knel" OR ((multi-family OR multifamily OR multiple-family OR "multiple family") AND (group* OR program* OR therap* OR intervention)))	566
P AND C	S1 AND S2	7

Web of Science

Haun osa-alue	Hakulausekkeet	Hakutulosten määrä
P = korkean konfliktin eroperheet, joissa 4–18-vuotiaita lapsia	("high-conflict" OR "high conflict") AND (divorce OR separation* OR famil* OR "parental separation*" OR "parental breakup" OR "parental break up" OR "marriage breakup" OR "marriage break up" OR "marital breakup" OR "marital break up" OR "marriage dissolution")	408
C = No Kids in the Middle (Lapset pois eroriidoista)-menetelmä	("no kids in the middle" OR "nkm" OR "kinderen uit de knel" OR ((multi-family OR multifamily OR multiple-family OR "multiple family") AND (group* OR program* OR therap* OR intervention)))	2 680
P AND C	(("high-conflict" OR "high conflict") AND (divorce OR separation* OR famil* OR "parental separation*" OR "parental breakup" OR "parental break up" OR "marriage breakup" OR "marriage break up" OR "marital breakup" OR "marital break up" OR "marriage dissolution") AND ("no kids in the middle" OR "nkm" OR "kinderen uit de knel" OR ((multi-family OR multifamily OR multiple-family OR "multiple family") AND (group* OR program* OR therap* OR intervention))))	6

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla

Scopus

Haun osa-alue	Hakulausekkeet	Hakutulosten määrä
P = korkean konfliktin eroperheet, joissa 4–18-vuotiaita lapsia	("high-conflict" OR "high conflict") AND (divorce OR separation* OR famil* OR "parental separation*" OR "parental breakup" OR "parental break up" OR "marriage breakup" OR "marriage break up" OR "marital breakup" OR "marital break up" OR "marriage dissolution")	1 901
C = No Kids in the Middle (Lapset pois eroriidoista)-menetelmä	("no kids in the middle" OR "nkm" OR "kinderen uit de knel" OR ((multi-family OR multifamily OR multiple-family OR "multiple family") AND (group* OR program* OR therap* OR intervention)))	16 404
P AND C	(("high-conflict" OR "high conflict") AND (divorce OR separation* OR famil* OR "parental separation*" OR "parental breakup" OR "parental break up" OR "marriage breakup" OR "marriage break up" OR "marital breakup" OR "marital break up" OR "marriage dissolution") AND ("no kids in the middle" OR "nkm" OR "kinderen uit de knel" OR ((multi-family OR multifamily OR multiple-family OR "multiple family") AND (group* OR program* OR therap* OR intervention))))	74
Source type	Journal	48

Liite 2. Lapset pois eroriidoista -menetelmän kokonaisarvioon vaikuttavat tutkimukset ja laadulliseen tarkasteluun sisällytettävät tutkimukset

Tutkimustyyppi	Tutkimusten määrä (kpl)		
	Suomalainen aineisto	Pohjoismainen aineisto ^a	Korkean tulotason maan aineisto ^b
Vaikuttavuustutkimukset	0 ⁽ⁱ⁾	0 ⁽ⁱ⁾	3 ⁽ⁱⁱ⁾
Implementointitutkimukset	0 ⁽ⁱ⁾	0 ⁽ⁱⁱ⁾	(iii)
Muut kuin vaikuttavuus- ja implementointitutkimukset ^c	0 ⁽ⁱⁱ⁾	(iii)	(iii)

⁽ⁱ⁾ Menetelmän kokonaisarvioon vaikuttavat tutkimukset

⁽ⁱⁱ⁾ Laadulliseen tarkasteluun sisällytettävät tutkimukset, jotka eivät vaikuta menetelmän kokonaisarvioon

⁽ⁱⁱⁱ⁾ Tutkimukset, jotka eivät vaikuta menetelmän kokonaisarvioon ja eivät sisälly laadulliseen tarkasteluun. Määrää ei ilmoitettu.

^a Pohjoismaisilla aineistoilla tehdyt tutkimukset ilman suomalaisilla aineistoilla tehtyjä tutkimuksia

^b Korkean tulotason maiden aineistoilla tehdyt tutkimukset ilman suomalaisia ja pohjoismaisia aineistoja

^c Esimerkiksi tyytyväisyys- ja kustannusvaikuttavuustutkimukset

MENETELMÄN KOKONAI SARVIOON VAIKUTTAVAT TUTKIMUKSET

Suomalaiset vaikuttavuustutkimukset

Ei tutkimusta

Pohjoismaiset vaikuttavuustutkimukset

Ei tutkimusta

Suomalaiset implementointitutkimukset

Ei tutkimusta

LAADULLISEEN TARKASTELUUN SISÄLLYTETTÄVÄT TUTKIMUKSET

Muut kuin pohjoismaiset, korkean tulotason maiden vaikuttavuustutkimukset

Lange, A. M., Visser, M. M., Finkenauer, C., Kluwer, E. S. & Scholte, R. H. (2023). Families in High-Conflict Divorces: Parent Outcomes of No Kids in the Middle. *Journal of Divorce & Remarriage*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/10502556.2023.2210478>

Lange, A. M., Visser, M. M., Scholte, R. H. & Finkenauer, C. (2022). Parental conflicts and posttraumatic stress of children in high-conflict divorce families. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 15, 615–625. <https://doi.org/10.1007/s40653-021-00410-9>

Mortimer, R., Morris, E., Pursch, B., Roe, A. & Sleed, M. (2023). Multi-family therapy for separated parents in conflict and their children: intervention development and pilot evaluation. *Journal of Family Therapy*, 45(1), 94–117. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12373>

Muut kuin suomalaiset, pohjoismaiset implementointitutkimukset

Ei tutkimusta

Suomalaiset muut kuin vaikuttavuus- ja implementointitutkimukset

Ei tutkimusta